

Ewaluacja przyszłości – czy potrzebujemy nowych kryteriów ewaluacyjnych?

Monika Bartosiewicz-Niziołek

POLSKIE TOWARZYSTWO EWALUACYJNE
ul. Marszałkowska 115
00-102 Warszawa
www.pte.org.pl

Zagrożenie marginalizacją ewaluacji

- **Malejący popyt** na ewaluację od 2015 r.
- Utożsamianie ewaluacji z **monitoringiem, kontrolą**
- Syndrom maszyny ewaluacyjnej, która nie sprawdza się w **sytuacjach kryzysowych**
- „Celebrowanie rytuału ewaluacji”, która **nie jest wykorzystywana**
- **Hermetyzacja ewaluacji** w miejsce jej **uspołecznienia**, błędne pojmowanie ewaluacji partycypacyjnej

Rola kryteriów ewaluacyjnych

- Wskazanie, co będzie **podlegało oszacowaniu/ocenie** - określenie sposobu **wartościowania** przedmiotu ewaluacji
- Pryzmat dla ewaluatora - ocena przedmiotu ewaluacji pod kątem stopnia **spełniania określonego kryterium**
- Możliwość **zróżnicowanej** oceny przy zastosowaniu **różnych kryteriów** ewaluacji
- **Źródła trudności** - niedostosowanie kryteriów do rodzaju ewaluacji, błędne rozumienie kryteriów (brak definicji), ich niespójność z pytaniami badawczymi

Rodzaje kryteriów ewaluacyjnych

- **DAC OECD** - adekwatność/ trafność, skuteczność, efektywność, oddziaływanie, trwałość („big 5” - 1991 r.) + spójność z innymi inicjatywami (od 2019 r.)
- **KE** - + użyteczność
- **Inne** - satysfakcja, system zarządzania projektem, partnerstwo, komplementarność, synergia, zgodność ze standardem

Nowe propozycje

- **Caroline Heider** - *Rethinking Evaluation* blog series 2017 (m.in. potrzeba rewizji znanych kryteriów, kryteria dla nowych obszarów)
- **M. Q. Patton** - ewaluacja świadoma społecznie i środowiskowo
- **Thomas Schwandt** - krytyka podejścia neoliberalnego, „projektozy”. Kryteria i stojące za nimi wartości nie są uniwersalne; powinny być negocjowalne
- **Ewaluacja transformacyjna** - obecne kryteria nie są odpowiednie dla ewaluowania transformacji, zmian systemowych
- **SDG, Global Agenda 2030** - prawa człowieka, sprawiedliwość i równość (płci)

Projekt NESE (2021-2022)

- Kraje wdrażające projekt: Austria i Niemcy, Grecja, Północna Macedonia, Polska, Serbia, Hiszpania
- Wzmacnianie potencjału VOPEs (Voluntary Organizations for Professional Evaluation) w Europie: usprawnienie ewaluacji Kluczowych Zasad Horyzontalnych (Key Horizontal Principles - KHP)
- Projekt finansowany przez International Organization for Cooperation in Evaluation (IOCE) and EvalPartners w ramach Peer-to-Peer (P2P) Grants Program 2021 - *Evaluation as an agile tool for an appropriate response in uncertain times*

Kluczowe Zasady Horyzontalne (KHP)

Definicje KE, ONZ, BŚ

RÓWNOŚĆ

RÓWNOŚĆ PŁCI

SPRAWIEDLIWOŚĆ SPOŁECZNA

PARTNERSTWO

DOBRE RZĄDZENIE

INNOWACJE

WŁĄCZENIE SPOŁ./INTEGRACJA

DEMOKRACJA

PRAWA CZŁOWIEKA

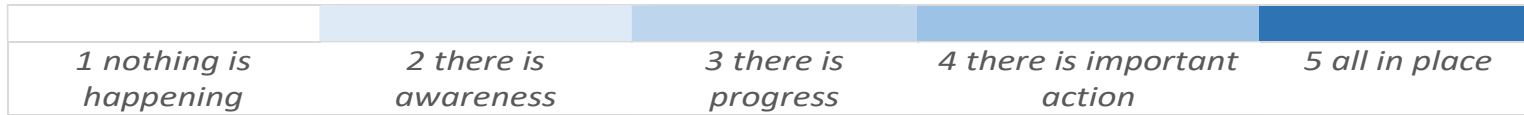
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ

Działania projektowe

- 1. Mapowanie europejskich VOPEs:** zastosowane metody – sondaż, zdalne wywiady/ spotkania, analiza dokumentów strategicznych krajowych i wypracowanych przez VOPEs.
- 2. Analiza SWOT i brakujących elementów:** w ramach porównań P2P zidentyfikowano obszary do udoskonalenia działań w odniesieniu do KHP.
- 3. Opracowanie projektu Wspólnych Ram Odniesienia (CRF)** - zawierających wytyczne dla działań na rzecz włączenia KHP do ewaluacji, w tym wymiany dobrych praktyk i monitorowania postępów.
- 4. Tłumaczenie CRF** na języki VOPEs, które uczestniczyły w projekcie w celu jego poparcia i rozpowszechniania.
- 5. Rozpowszechnianie** – w toku, planowane są kolejne działania.

Wyniki analizy w zestawieniu wg krajów

(16/22 VOPEs - 73%)

KHP/Kraj	BG	CH	CZ	DE/AT	FR	GR	IT	LV	LU	MK	NO	PL	RS	SP	UA
Równość	2	2	3	3	2	2	3	2	3	1	2	3	2	3	3
Równość płci	2	2	3	3	3	2	3	2	3	2	2	3	2	3	3
Sprawiedliwość społ.	1	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	2	1	2	2
Partnerstwo	2	2	4	4	2	2	2	2	3	3	1	2	2	3	3
Dobre rządzenie	2	2	3	3	2	2	1	2	2	3	1	2	2	2	2
Innowacje	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1	2	1
Włączenie społ.	2	2	3	3	3	2	3	2	2	2	2	3	2	3	3
Demokracja	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	2	1	2	2
Prawa człowieka	2	2	3	2	3	2	2	2	2	1	2	3	2	3	2
Zrównoważony rozwój	2	2	3	2	3	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2

Źródło: Gap analysis – raport końcowy z projektu (2022)

Wyniki analizy w zestawieniu wg średnich

KHP	ŚREDNIE	OCENA
Równość	2,60	☹️
Równość płci	3,27	☹️
Sprawiedliwość społ.	1,93	☹️
Partnerstwo	3,33	☹️
Dobre rządzenie	2,80	☹️
Innowacje	1,73	☹️
Włączenie społ.	3,00	☹️
Demokracja	1,93	☹️
Prawa człowieka	2,53	☹️
Zrównoważony rozwój	3,00	☹️

Kluczowe wyniki – analiza SWOT

MOCNE STRONY	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Projekty finansowane przez IOCE ▪ Zaawansowane podejścia metodologiczne w przypadku niektórych KHP (np. równość płci) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Brak dalszych działań w celu zmiany obecnej sytuacji ▪ Brak ukierunkowanego i/lub zintegrowanego podejścia w całej Europie
SZANSE	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Większe wykorzystanie wyników ewaluacji w kształtowaniu polityk publicznych (większa świadomość korzyści z ewaluacji), a także fundamentalnych zasad i wartości ▪ Działania IOCE, EES i NESE podejmowane w celu promowania KHP w ewaluacji ▪ Opracowanie wytycznych dotyczących budowania potencjału VOPEs i wykorzystania KHP w ewaluacji ▪ Wymiana dobrych praktyk pomiędzy VOPEs ▪ Wypracowanie i rozpowszechnienie Deklaracji oraz przełożenie jej na konkretny plan działania 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nie uwzględnianie KHP we wszystkich VOPEs i ograniczone praktyki w zakresie ewaluacji KHP ▪ Brak zaangażowania VOPEs w promocję KHP ▪ Fragmentaryczne działania VOPEs na rzecz KHP ▪ Wiele VOPEs nie opracowało dokumentów promujących większe wykorzystanie ewaluacji i wspierających krajowych ewaluatorów/ki ▪ Bardzo słaba korelacja KHP ze standardami ewaluacji i ramami kompetencji. ▪ Rozbieżne praktyki w stosowaniu KHP w praktykach ewaluacyjnych na poziomie krajowym

Główne wnioski

- 1. Znaczenie:** KHP powinny zostać uwzględnione i włączone do ewaluacji wszystkich interwencji i polityk publicznych.
- 2. Rozbieżności pomiędzy VOPEs:** w zdecydowanej większości krajów obecność KHP w praktykach ewaluacyjnych oraz promowanie tych zasad są mocno ograniczone.
- 3. Brak wyraźnej obecności KHP w dokumentach strategicznych VOPEs i wytycznych do ewaluacji:** istnieją jedynie fragmentaryczne zapisy w tym zakresie. Brakuje treści wspierających większe wykorzystanie KHP w ewaluacji polityk krajowych czy odnoszących się do współczesnych wyzwań wobec ewaluacji.
- 4. Standardy ewaluacji:** KHP na ogół nie mają w nich odzwierciedlenia (ani w ramach kompetencji), mimo że szkolenia i inne działania w tym zakresie są podejmowane przez niektóre VOPEs.
- 5. Ewaluacje tematyczne:** uwzględniają KHP w największym stopniu; zasady te nie są jednak traktowane jako kwestie przekrojowe w zamówieniach na ewaluację. Większy postęp w tym zakresie odnotowano w przypadku wytycznych dot. płci, integracji/włączenia społ., partnerstwa i zrównoważonego rozwoju.
- 6. Usprawnienie:** istnieje potrzeba podjęcia wysiłków w celu zwiększenia świadomości i promocji działań na rzecz włączenia KHP do ewaluacji.

Rekomendacje

- Zwiększenie **świadomości** dot. znaczenia KHP w ewaluacji, wspieranie **rzecznictwa i dyskursu** prowadzonego w tym zakresie przez VOPEs.
- Wsparcie działań VOPEs na rzecz **promowania i włączenia** KHP do ewaluacji jako zagadnienia przekrojowego.
- Zaangażowanie VOPEs we włączanie KHP do praktyki ewaluacyjnej poprzez sformułowanie i przyjęcie **deklaracji/ zobowiązania** (np. poprzez poszerzenie listy kwestii wskazanych w *Thessaloniki Declaration*).
- Dyskusje nt. znaczenia KHP w odniesieniu do **Krajowej Polityki/Planu Ewaluacji**.
- Zapewnienie wsparcia w zakresie uwzględniania KPH podczas **zlecania i przeprowadzania** ewaluacji.
- Wymiana **dobrych praktyk** i przeznaczenie dedykowanych zasobów na włączenie KHP w ewaluację jako kwestii przekrojowych.

Dziękuję za uwagę

„Nic nie jest poważniejszą oznaką szaleństwa niż robić w kółko to samo i oczekiwać innych rezultatów”.

Albert Einstein